

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

2004/07

A KULTURÁLIS HONLAP MINŐSÉGI KÖVETELMÉNYEI

A minőségi kulturális honlap az európai kulturális sokszínűséget tükrözi és mindenki számára biztosítja a digitális kulturális tartalom elérhetőségét.

A minőségi kulturális honlap legyen:

- ♦ átlátható, világosan jelölje meg a honlap azonosságát és célját, valamint a fenntartásáért felelős szervezetet
- ♦ hatékony a felhasználó szempontjából, azaz a tartalmat megfelelően válogassa, digitalizálja, hitelesítse és jelenítse meg
- ♦ karbantartott, azaz minőségi elvek mentén biztosítsák a naprakészségét
- ♦ elérhető minden felhasználó számára – a navigálás, a tartalom és az interaktivitás tekintetében is – függetlenül a használó rendelkezésére álló műszaki színvonalától vagy esetleges fogyatékos voltától.
- ♦ felhasználóközpontú, vegye figyelembe a felhasználó igényeit, biztosítsa a könnyen használhatóságot, vegye számba a felhasználói értékeléseket és visszajelzéseket
- ♦ interaktív, adjon lehetőséget a használónak a kapcsolatteremtésre és a megfelelő válaszokra, adott esetben ösztönözze a felhasználót kérdésfeltevésre, információk megosztására és vitára
- ♦ többnyelvű, legyen tisztában a többnyelvűség fontosságával, biztosítson minimális szintű érthetőséget több nyelven is
- ♦ átjárható, a kulturális hálózaton belül tegye lehetővé, hogy a használók könnyen megtalálják az igényüknek megfelelő tartalmat és szolgáltatást
- ♦ jogkövető, vegye tekintetbe a szellemi tulajdonjoggal és az adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseket, világosan közölje a honlapnak és tartalmának használatára vonatkozó feltételeket
- ♦ kövesen olyan stratégiát és szabványokat, amelyek biztosítják a honlap és tartalmának tartós, hosszú távú megőrzését.

Átláthatóság – hatékonyság – karbantartottság – elérhetőség – felhasználóközpontúság – interaktivitás – többnyelvűség – átjárhatóság – jogkövetés – hosszú távú megőrzés.

2003 Minerva Project

A munkaanyagot a 2003. november 20–21-én Pármában tartott Európai Minerva Konferencián tette közzé a Minerva Minőség Munkacsoportja (WP5 – Identification of user needs, content and quality framework for common access points)

Fordította: Rónai Iván

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

13. évfolyam 7. szám

2004. július

Tartalom

Könyvtárpolitika

A közgyűjtemények a nemzeti kulturális örökség digitalizálásában	3
Bakos Klára: Közhasznúsági jelentés a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2003. évi tevékenységéről	6

Fórum

Somogyi József: A könyvtárstatisztikus megjegyzései és kérdései	13
Pobori Ágnes: Még néhány kérdés az állományapasztásról	27

Műhelykérdések

Komáromi Sándor: Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségi bibliográfiai adatbázisa	32
Koltay Tibor: A referálás harmincegy pontja	35
Gale Virtuális Referenz Könyvtár	38

História

Pogányné Rózsa Gabriella: A leíró katalogizálás szabályozása Magyarországon (1925–1960) 1. rész	40
--	----

Perszonália

Győri Erzsébet: Futala Tibor (1929–2004)	52
Rozsondai Marianne: Csapodi Csaba (1910–2004)	54

Könyv

Bartók Györgyi: „Beszédes” história	58
--	----

From the contents

Public collections and the digitisation of the national cultural heritage (3);
Klára Bakos: Public usefulness report on the activities of the Association of Hungarian Librarians in 2003 (6);
József Somogyi: Comments and questions from a library statistician (13)

Cikkeink szerzői

Bakos Klára, az MKE elnöke; *Bartók Györgyi*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Győri Erzsébet*, a 3K szerkesztőbizottságának tagja; *Koltay Tibor*, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar oktatója; *Komáromi Sándor*, az OIK ny. osztályvezetője; *Pobori Ágnes*, a FSZEK munkatársa; *Pogányné Rózsa Gabriella*, az ELTE oktatója; *Rozsondai Marianne*, az MTA Könyvtára munkatársa; *Somogyi József*, a Könyvtári Intézet munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyánné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyéri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu; Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Könyvtári Intézet, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4200 forint, Egy szám ára 350 forint
HU-ISSN 1216-6804

Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, és György Péter, a nemzeti kulturális örökség miniszterének tanácsadója kezdeményezésére szakértői bizottságot hívtak össze, amely a közgyűjtemények szerepéről fogalmazott meg téziseket a kulturális örökség digitalizálásával kapcsolatban. A különböző gyűjteménytípusok (könyvtár, levéltár, múzeum, film), valamint a tudományos szféra szakértői által kidolgozott dokumentumot több nagy közgyűjtemény vezetője látta el aláírásával. A téziseket az aláírók a kulturális, az oktatási, valamint az informatikai és hírközlési miniszterhez juttatták el. Az alábbiakban közöljük a felhívás teljes szövegét.

A KÖZGYŰJTEMÉNYEK A NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG DIGITALIZÁLÁSÁBAN

Felhívjuk a döntéshozók – és különösen az érintett szaktárcák vezetőinek – figyelmét a szöveges, a hangzó és a vizuális nemzeti kulturális örökség digitalizálásának jelentőségére, mikéntjére, a feladatok sorrendjére, a folyamat nehézségeire, az ezen örökség eleve digitálisan keletkező részének megőrzéséhez szükséges teendőkre, valamint a szükséges jogszabályi környezet kialakítására.

1. A nemzeti kulturális örökség digitalizálása alapvető fontosságú társadalmi érdek, és megkerülhetetlen állami feladat,

- mert az információs társadalom mennyiségileg és minőségileg több és gyorsabban megszerezhető információt igényel, ennek kiszolgálása – a kulturális és tudományos stratégiai megfontolásokat állandóan szem előtt tartva – elsőrendű feladat, és azért, mert az információhoz való hozzáférés biztosításának egyik legjobb módja a digitalizálás és a digitalizált tartalom szolgáltatása.
- mert a nemzeti kulturális örökség nem egyszerűen a magyar nyelvű és a magyarországi kulturális örökség. Magyar kulturális örökségként való fennmaradása, ilyenként való – több nyelvű használói felületen való – bemutatása tovább hagyományozása magyarországi és nemzetközi szinten kulturális és tudományos stratégiai érdek. Számos nemzet tartja magáénak ezt az örökséget, így mi is. A közös kulturális örökségért államok és a népek versengenek.
- mert a kulturális örökségünk olyan nyelvekhez kötődik, mint latin, magyar, a Kárpát-medence népeinek nyelvei, amelyek veszélyeztetett helyzetbe kerültek az új információs technológia megjelenésével.

- mert a felnövő generációk hiába rendelkeznek a legfejlettebb eszközökkel, az értékes tartalom szűkös volta alig teszi lehetővé a nemzeti kulturális örökséggel való tényleges találkozást.
2. **A nemzeti kultúra legfontosabb őrzőhelyei a közgyűjtemények: intézményi rendszerük fenntartása, fejlesztése, az új feladat elvégzésére alkalmassá tétele nemzeti és állami érdek.**
A közgyűjteményekben felhalmozott tudás a nemzeti identitástudat és a modern ismeretek legfontosabb alapja, ezek az intézmények az információk – legszélesebb körű hozzáférést biztosító – jelentős gyűjtő-, feldolgozó-, tároló-, termelő- és elosztóhelyei. A történelem tapasztalata: csak a közgyűjteményekben őrzött anyag vészelte át történelmünk nehéz korszakait.
 3. **A digitalizálási tevékenység országos összehangolása és nyilvántartása elengedhetetlen a költségek kímélése, a munka hatékonyságának növelése, a digitalizálás minőségének biztosítása és a felhasználó tájékoztatása szempontjából.**
A szakmai koordináció – a nyilvántartási, feltérési, archiválási, állományvédelmi munkák, a szabványok követése – a nemzeti intézmények, a tartalmi ellenőrzés a tudományos intézményi rendszer tagjainak a feladata. A digitalizálás technológiai végrehajtása az ipari szereplők feladata – ezt a fajta kooperációt kell a Nemzeti Digitális Adattár keretrendszerén belül megvalósítani.
 4. **A felhalmozott kulturális javak digitalizálását a közgyűjteményi ágazati prioritásoknak megfelelő módon és ütemben kell elvégezni.**
A tartalomdigitalizálás során a szerzői jogi szempontok mellett az állományvédelmi szempontokat kell elsődlegesen figyelembe venni, ennek alapján a legkutatottabb, legveszélyeztetettebb állapotú, legértékesebb, legnagyobb érdeklődésre számot tartó állományokat kell digitalizálni és hozzáférhetővé tenni.
A nemzeti kulturális közvagyon digitalizálásának sorrendbeli általános szempontjai: 1. a gyűjtemények nyilvántartási adatai (katalógusok, lelőhelyjegyzékek), 2. a központi, országos (hungarika) nyilvántartások, 3. szakirodalmi/bibliográfiai adatbázisok, filmográfia, diszkográfia, metaadatbázisok, 4. tartalmi feltérési keretében a saját állományrészek teljes terjedelmű, megfelelő minőségű digitalizálása.
A tudományos intézmények feladata – a közgyűjtemények digitalizálási tevékenységével együttműködve – a szakterületi rendszerek, tematikus adatbázisok, hálózati kritikák kiadások felállítása és üzemeltetése.
 5. **A digitális formában keletkező kulturális és tudományos értékek feltérzése, összegyűjtése, nyilvántartása és hosszú távú megőrzése** ugyancsak a közgyűjteményi intézményi rendszer tagjainak a feladata. Szolgáltatásuk feltételeit a létrehozásukban közreműködők határozzák meg.
 6. **A kulturális és tudományos alkotó tevékenységet és a közgyűjtemények munkáját a megfelelő jogszabályi környezet kialakításával kell támogatni.** E célból szükséges, hogy az alábbi követelményeknek kikényszeríthető, érvényesíthető jogszabályi háttere legyen:
 - Kötelespéldány. A nyilvánosságra hozott digitális vagy digitalizált tartalmat a készítő – legalább – megőrzési célból, kötelezően szolgáltatassák

be az erre kijelölt közgyűjteményekbe. A nyilvános szolgáltatás feltételeit is jogszabályban kell rögzíteni.

- A nem közpénzen létrehozott, és digitálisan nem hozzáférhető kulturális és tudományos érték digitális változatát az önkéntes letét jogintézményének bevezetésével helyezhesse el a tulajdonos az arra kijelölt közgyűjteményben.
- Ne kaphasson közpénzt, aki a nem digitális – kéziratok, digitális kép- és hangállomány stb. – kulturális és tudományos érték digitális másolatát nem helyezi el az arra kijelölt közgyűjteményben.
- A közgyűjteményekben állami tulajdonként őrzött dokumentumok digitalizálása során a közgyűjtemény nem köthet olyan szerződést, amely az állami tulajdonnak – vagy az ahhoz kötődő jognak – a magánosítását jelentheti.
- A piaci forgalomba kerülő értéknövelt digitális tartalomszolgáltatásért a közgyűjteményeket ellenérték illethesse meg. Ehhez a szerzői jogról szóló törvény megfelelő módosítása, illetve további jogszabályok módosítása szükséges.
- A közpénzen létrehozott tartalom szolgáltatására a közgyűjtemény ne köthessen egy harmadik felet kizáró szerződést. Az értéknövelt szolgáltatások ellenértékét pedig a szolgáltatás fenntartására és fejlesztésére fordítsák.
- Finanszírozás. A jelenleg utófinanszírozással vagy az esetleges, bürokratikus lassú pályázati úton támogatott digitalizálási tevékenységet kiszámítható alapokra kell helyezni. Az állami támogatásokból csak azok az intézmények részesüljenek, amelyek tényleges munkát végeznek, továbbá az országos együttműködésben és nyilvántartásokban kötelezettségeiknek eleget tesznek.

Budapest, 2004. június 1.

**Bereczky Lóránd, Fejős Zoltán,
Gecsényi Lajos, Gyúrei Vera,
Kovács Tibor, Monok István**

Szakértőként:

**Dippold Péter, Fehér Miklós,
György Péter, Halácsy Péter,
Horváth Iván, Papp Gábor,
Reisz T. Csaba, Szabó László,
Szakadát István, Tószegi Zsuzsanna,
Varga János**

Közhasznúsági jelentés a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2003. évi tevékenységéről

Az 1935-ben alapított Magyar Könyvtárosok Egyesülete (továbbiakban MKE) az egyesületekről szóló 1989. évi II. törvény értelmében bejegyzett országos hatáskörű szervezet. 2002. március 15-étől a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi törvény alapján regisztráltan közhasznú szervezetként látja el feladatát. A Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvényben foglaltaknak megfelelően teszi kötelességét, él az őt megillető jogokkal.

Az MKE tevékenységét az Alapszabályban megfogalmazottaknak megfelelően végzi a hatályos jogszabályok figyelembevételével, céljainak megvalósítása során az alábbi területeken (Khtv. 26. § c.): tudományos tevékenység, kutatás; nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés; kulturális tevékenység; a kulturális örökség megővése; a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének javítása; a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység.

A MAGYAR KÖNYVTÁROSOK EGYESÜLETE KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉGE

1. Szervezeti élet

Az egyesület területi, szakterületi és testületi szervezeti keretek között végzi munkáját. A jelenleg működő tagszervezetek az Alapszabály függelékében rögzítettek. 2003-ban az egyesületen belül nem szűnt meg és nem alakult új tagszervezet. Az MKE taglétszáma a múlt évben növekvő tendenciát mutatott, a belépők száma emelkedett, bizonyítva az egyesület nyújtotta programok, szolgáltatások magas színvonalát és szükségességét, a nyitottság elvének fontosságát. A tudatos szervezésen túl segítette a növekedést az uniós felkészülés történelmi szituációja, a szakma progresszivitásának, a közös ügynek a demonstrációja.

Az elmúlt év clejéig az MKE tagszervezetei és küldöttközgyűlése elvégezték tisztújító feladatukat, így a 2003. évben a következő négyéves ciklust megújult szervezeti vezetőségekkel, elnökséggel, új elnökkel kezdte az egyesület. A főtitkári funkciót azonban sem a tisztújítás során, sem év közben nem sikerült betölteni. A tagszervezetek által delegált tanács tagjai megválasztották elnöküket. A küldöttközgyűlés egyhangúlag elfogadta a 2002. évi közhasznúsági jelentést.

A már létező munkabizottságok sora kibővült a szervezet egyik elnökségi tagja által szervezett és vezetett kommunikációs bizottsággal. A munkacsoport tagjait a tagszervezetek delegálták.

Az MKE elnöksége éves munkaterv és ütemterv alapján végezte munkáját. Rendszeresen, többnyire havonta tartotta üléseit, tevékenységét jól szolgálta a levelező lista. A tanács az elmúlt év során kétszer ülésezett, véleményét, javaslatait emlékeztető formájában juttatta el az elnökséghez.

Az egyesület vezetésének a beszámolási évben a titkárságon több személyi kérdést kellett megoldania. A személyi változtatások egy része a dolgok természetes rendjéből fakadt, mint az ügyvezető titkár nyugdíjba vonulása; más része a jobb, hatékonyabb működés érdekében történt. Így személycsere volt a négyórás alkalmazás és a könyvelői munka területén, és a már jelzett nyolcórás (ügyvezető titkár) státusznál is. A megnövekedett pályázatírási, szponzori kapcsolattartási feladatok, a bővülő szolgáltatások szükségessé tették szakértő foglalkoztatását. Ennek megfelelően az egyesület egy fő szakértőt foglalkoztat az év második felétől.

Az év folyamán az elnökség folytatta adminisztrációs teendőinek, az iroda működésének racionalizálását, ezen belül továbbvitte a nyilvántartások megreformálását, többféle adatbázist hozott létre: (pl. pályázati nyilvántartások, kiadási nyilvántartások [nem azonos a könyvelői nyilvántartással]). Az utóbbiakat feltöltötte adatokkal az információk jobb átláthatósága, végcélként a tagság jobb információellátása érdekében. Telekommunikációs eszközparkját új fax vásárlásával korszerűsítette.

Az egyesület irat- és dokumentumtára naprakész, abba – a személyiségi jogok figyelembevételével – bárki betekinthez az ügyrend által szabályozott hozzáférési rend betartásával.

2. Szakmai munka, rendezvények

Az MKE mint országos civil szakmai szervezet a 2003. évi működése során tovább folytatta munkáját az Alapszabályban meghatározott területeken, középontba állítva az európai uniós felkészülés szabta szakmai feladatokat. Ennek jegyében részt vett a NKÖM könyvtári stratégiájának megvalósítása érdekében létrehozott munkacsoportok munkájában. Az egyesület törekvései, cselekvési programja harmonizálnak a könyvtári stratégia koncepciójával. Az MKE rendezvényein markánsan jelent meg a társadalmi nyilvánosság, a kommunikációs stratégia fontossága.

Az egyesület kiemelkedő, éves nagy szakmai seregszemléje a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtárban megrendezett 35. vándorgyűlés volt.

A központi témát megjelenítő cím – *A könyvtár – kapu a világra* – később a szakmában sokak által hivatkozott szlogenné vált. A rendezvényt Hiller István kulturális miniszter nyitotta meg, jelenléte az eseményen a könyvtárügy elismerését jelezte, illetve annak a kormányzati deklarációnak a figyelembevételét, amely szerint az információs társadalom egyik alapintézménye a könyvtár. A 2003. évi rendezvény elérte célját. Sikeresen irányította a média és azon keresztül a társadalom figyelmét a könyvtárakra és könyvtárosokra, a könyvtári szolgáltatások sokszínűségére.

A vándorgyűlés egy évtizede alkalmas fóruma a kárpát-medencei magyar könyvtárosok találkozájának. Az a tény, hogy a rendezvény plenáris ülésére elfogadta az egyesület meghívását Szabó Vilmos, a határon túli magyarsággal fog-

lalkozó hivatalt felügyelő államtitkár, mutatja, hogy e területen is kibővült a társadalmi párbeszédben részt vállaló állami intézmények száma. A vándorgyűlés ajánló mondatai között szerepelt és egyértelmű igény volt, hogy a határon túli magyar könyvtárosokat az MKE vonja be a vándorgyűlések tartalmi előkészítésébe, kérjen előadókat a különböző szekciók témakörében.

A nagy látogatottságnak örvendő programok között említendő a Budapesti Könyvfesztivál Könyvtáros Klub rendezvényei annak ellenére, hogy a korábban megszokotthoz viszonyítva nem volt ideális a klub működésének helyszíne. A szervezési nehézségekhez képest jó hangulatú, fontos előadásoknak, könyvbemutatóknak lehettek élvezői a látogatók. A program tematikája (*Olvasáskultúra – könyvpolitika, A digitális közvagyon és a könyvtárak szerepe a Magyar Információs Társadalom Stratégiájában, A nekünk való időről – kerekasztal-beszélgetés, A könyvtárosok kézikönyve V. kötetének bemutatása*) a szakmán belül és azon kívül a XXI. század fejlődési–fejlesztési irányaira és egyben nagy ellentmondásaira hívta fel a figyelmet. A problémáktól függetlenül az egyesület kapcsolatai tovább erősödtek a könyvkiadókkal, és a fesztivál újabb demonstrációja volt – nemcsak a könyvtáros látogatók szemében – a kulturális területen tevékenykedők együttműködésének, a partnerség jelentőségének.

A Kommunikációs Bizottság kezdeményezésére az egyesület az elmúlt évben ismét megjelent a nagy sajtóviasszhangot kapott Civilizációjában. Az országos rendezvény része volt az európai uniós felzárkóztatási civil programcsomagnak. A non-profit szektor kiállításán az MKE-nek módja nyílt a társadalom szélesebb köre számára megjeleníteni közhasznú tevékenységét. A rendezvényre készült szórólapok széleskörűen informálták az érdeklődőket a célokról, szolgáltatásokról, hazai és nemzetközi kapcsolatokról, elérhetési adatokról.

Az MKE tagszervezetei a központi rendezvények mellett maguk is szerveztek egy vagy többnapos konferenciákat a könyvtári stratégia, benne a kistérségi dokumentumellátás, az uniós felkészítés, a tartalomszolgáltatás-digitalizálás, a települési könyvtárak esélyegyenlősége, az információs társadalom, helyismereti gyűjtemények stb. témakörökben. A határon túli magyar könyvtárosokkal való együttműködést középpontba állító konferenciák, egyéb rendezvények száma, sikere jelzi az MKE ez irányú tevékenységének szükségességét.

3. Az oktatási–képzési tevékenység

Az MKE elnöksége által 1999-ben létrehozott oktatási–képzési munkacsoport 2000 elejétől az Informatikai és Könyvtári Szövetség (továbbiakban IKSZ) kezdeményezésére a két szervezet közös testületeként működött. 2003-ban a munkacsoport vezetője, az egyesület elnökségének tagja a mindkét szervezetnél lezajlott tisztújítás miatt kezdeményezte a testület újjászervezését. Az IKSZ a felvetéssel egyetértve megtette a szükséges lépéseket. Az MKE elnöksége részéről nem fogalmazódott meg személycserére utaló javaslat, a korábbi ciklusban megválasztott munkatársakat bírta meg továbbra is az egyesület álláspontjának képviselővel e területen. Az átalakulás csak 2004 elején fejeződött be, az IKSZ ekkorra jelölte ki delegált tagjait. A munkacsoport még a régi felállásban rendkívül komoly munkát végzett: 2003 szeptemberében véleményezte a „NAT – 2003” vitaanyagot, köze-

lebbról annak a könyvtári informatika követelményrendszerére, fejlesztési feladataira vonatkozó részét. Folyamatosan foglalkozott a felsőoktatás reformjával, az ún. bolognai folyamattal, azaz a kétciklusú képzés 2006-ra tervezett bevezetésével kapcsolatos tennivalókkal. A hivatalos verziót illetően megfogalmazta kétségeit a képzés további sorsáról, folyamatosan hangoztatta álláspontját, amely szerint az informatikus-könyvtáros képzés legyen direkt bemenetű alapképzés, legyen curokonform, ne a magyar nyelv és irodalom képzési ágba sorolják be, és így tovább. E kérdéskörben együttműködött a 2004. évi fórum előkészítésében. Az ülésekről készített emlékeztetőt, illetve adott esetben a munkacsoport állásfoglalását megküldte az IKSZ és az MKE elnökségének, valamint az NKÖM könyvtári osztályának.

A képzés másik nagy területén az akkreditált képzési formák sokszínűsége alakult ki állandóan bővülő és szükséges kínálattal. Az egyesület a NKÖM továbbképzési projektje nyújtotta lehetőségek ellenére sok tagjának finanszírozta részarányosan tanfolyami továbbképzését.

4. Kommunikációs tevékenység

Az MKE kommunikációs stratégiájának megjelenítésében fontos szerepet visz a 2003-ban megalakult Kommunikációs Bizottság. Tevékenysége sokoldalú és szisztematikus. Működésének sok kézzelfogható eredményét könyvelheti el az egyesület. A külső és belső kommunikáció érdekében megújította az MKE honlapját, ahol a központi információk mellett megjelentek a tagszervezet hírei, információi is. Ismét megjelent a Hírlevél azon tagtársakra gondolva, akik számára nem elérhető az elektronikus hírforrás. A terv szerinti komplex promóciós csomag első elemeként elkészült az egyesületet bemutató szórólap, az uniós csatlakozás jegyében szervezett Civiláda rendezvényen az egyesület célkitűzéseit, tevékenységét prezentáló kiállítással jelent meg. A könyvtárosok személyi kommunikációjának fejlesztésére összeállította egyhetes tréningjének programját. Nagy szerepet játszott a Vándorgyűlés sajtótájékoztatójának megszervezésében, amelynek eredményeként rendkívüli nyilvánosságot kapott a könyvtáros társadalom, a könyvtárügy maga.

5. Nemzetközi kapcsolatok

Az egyesület nemzetközi szakmai szervezetekkel fenntartott kapcsolatai két szervezethez kötődnek, az IFLA-hoz (Könyvtári Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége) és az EBLIDA-hoz (Könyvtári Információs és Dokumentációs Egyesületek Európai Irodája). Bár a két szervezet folyamatos évi munkájában – anyagiak híján – állandó képviselte továbbra sincs, mindkét szervezet konferenciáján az MKE 2003-ban is képviseltette magát. Az ott gyűjtött tapasztalatok, illetve személyes kapcsolatok jól szolgálják az együttműködést, amely különösen fontos számunkra az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk során.

Az IFLA olyan globális fórum, amelyen hosszú évtizedek óta részt vesznek a magyar szakemberek. Az IFLA konferenciát, sorrendben a 69-ediket tavaly Berlinben rendezték meg. Az egyesület részéről hét fő vett részt a rendezvényen. A részvétel finanszírozásához nagy mértékben hozzájárult a NKÖM és a Goethe Intézet.

A konferencia címe alapján a fő téma *A könyvtár mint hozzáférési pont: média-információ-kultúra* volt. A szervezet nyilvánvaló célja az volt, hogy demonstrálják szerte a világon: a könyvtárak magas szinten képesek megfelelni az új kihívásoknak: az információ szolgáltatásának, elhelyezésének fontos központjai mind a helyi, mind a nemzetközi közösségek vonatkozásában.

Az EBLIDA a könyvtárak és levéltárak hivatásos lobbiszervezete az EU-ban. Küldetése az érdekkijárási és a megfelelő politikai véleményformálás az Európai Parlamentnél és az Európai Bizottságnál, a Régiók Bizottságában, a Miniszterek Tanácsában és a felsorolt EU intézményeken kívül az Európa Tanácsnál, valamint más releváns nemzetközi politikaformáló intézménynél. Az EBLIDA működésének legfőbb terei 2003 folyamán az információs társadalom kialakításában: a szerzői és a szomszédos jogok; az élethosszig tartó tanulás; a könyvtárak és a levéltárak, mint a kulturális örökség megőrzésének helyei, szerepük a tudás társadalmában; a könyvtárak és a levéltárak kereskedelmi szempontjai, ezek képviselője a WTO és a GATS tárgyalásokon. Az EBLIDA szervezetének az MKE a csatlakozási folyamat során „csak” társult tagja volt. Az elmúlt két évben az MKE-t és az IKSZ-et is közös megbízott képviselte ezen a fórumon.

A Bibliothek und Information Internationalal ápolott kapcsolatoknak köszönhetően újabb 2–4 hetes németországi ösztöndíjas utakra nyílik lehetősége két MKE-tagnak. 2003-ban – a fogadó fél körülményei miatt – csak szervező munkára került sor, a tanulmányút 2004 folyamán valósul meg.

6. Kapcsolattartás a határon túli könyvtárosokkal

Az MKE közhasznú tevékenységének egyik területe a határon túli magyarsággal kapcsolatos. Hasonlóan más területekhez ez is változásokon megy keresztül. Lassan megszűnnek a kapcsolattartás formális elemei, átadják helyüket az érdemi szakmai kérdések megvitatásának. Az együttműködések, a meghívások mindkét oldalról tartalmi jellegűek. A magyar könyvtárügy uniós csatlakozásra történő felkészülésének tapasztalatait nagy érdeklődéssel hallgatták a határon túli kollégák, az egyesület tagszervezetei pedig sok rendezvényre való meghívással igyekeztek ezt megosztani. Ezt a törekvést a NKÖM és az MKE egyaránt támogatta. A NKÖM Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya a határon túli magyar könyvtárosokat évek óta támogató programjának megvalósításában igényli szervezetünk képviselőjének jelenlétét. Az egyesület képviselőjén keresztül javaslatot tett a pályázati kiírás témáira, részt vett a pályamunkák értékelésében, az éves pénzügyi keret elosztásában. A tárcsaprojektje az elmúlt év során egymillió forinttal járult hozzá a határon túli kollégák részvételéhez a szakmai rendezvényeken.

7. Az egyesület képviselője, kapcsolatrendszere

Az MKE elnöksége az elmúlt évben áttekintette kapcsolatrendszerét, eddigi együttműködéseit. Tovább erősítette kapcsolatait a könyvtári szakmai szervezetekkel. Az IKSZ-szel közösen előkészítette új együttműködési szerződését. Az egyetemi könyvtárakat képviselő Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumával és az OM

megfelelő felsőoktatási szerveivel egyik alelnökén keresztül tartotta a kapcsolatot. Az egyházi könyvtárak egyesületével kiegyensúlyozott volt a viszonya. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületével új alapokra helyeződött a kapcsolat. A tárca érdekegyeztető ülései alkalmat adtak a KKDSZ, a kultúra, az egyéb közgyűjteményi szférák képviselőivel is szorosabb kapcsolat kiépítésére, ápolására, a közös lobbizásra.

A társadalmi párbeszéd hangsúlyozottan volt jelen az egyesület elmúlt évi tevékenységében. Az MKE kapcsolatot keresett, és kedvező fogadtatásra talált az Esélyegyenlőségi Hivatalban (könyvtárosi részvétel szakértői munkákban, dokumentumok kidolgozásában; esélyegyenlőségi információk megjelentetése a könyvtári szolgáltatás részeként stb.), az OM-ben, a Határon Túli Magyarok Hivatalában, a MEH társadalmi kapcsolatok államtitkárságán és a NIIF irodán (könyvtárak bevitele a közhálóra) az Informatikai és Hírközlési Minisztériumban, a megyei közgyűlések elnökeinél. Nem utolsó sorban említendő, hogy az egyesület korábban is jó partnerkapcsolata megerősödött a NKÖM-mel és a szakma intézményeivel. A könyvtári osztállyal (ma már főosztály) kétoldalú megbeszélések során egyeztetett stratégiát, vitatott meg aktuális könyvtárügyi kérdéseket. Az egyesület véleményezte az érdekeltségnövelő támogatásról, valamint a szerzői jogról szóló jogi dokumentumokat, szót emelt a létszámleépítések ügyében, a dokumentumok áfa-visszatérítésének megszüntetése kapcsán stb. Hagyományosan például az együttműködés az OSZK-val, amit csak erősít a Könyvtári Intézettel kialakított nagyon konstruktív munkakapcsolat.

Az elnökség tagjai a múlt évben is részt vettek különböző szakmai szervezetek és fórumok munkájában. Az Országos Könyvtári Kollégium tagjaként mandátumát végigvitte a szervezet korábbi elnöke. Több, szakmai kitüntetést odaítélő kuratóriumban végeztek munkát az egyesület megbízottai. Állandó taggal képviselteti magát a szervezet a nemzeti kulturális örökség minisztere által adományozott Széchényi Ferenc- és Szinnyi József-díj, a Bibliotéka emlékérem kuratóriumában. Az elnökség szervezte meg az első ízben tavaly átadott Füzeki emlékérem kuratóriumát és az ünnepséget. Az MKE, közelebbről a tagszervezetek javaslata alapján adta át 2003-ban (mint minden évben) a NKÖM művészeti főosztályának vezetője a Fitz József-díjat a szakmai és esztétikai szempontból leg-sikeresebbnek ítélte őt könyv kiadójának. Az MKE és az IKSZ által alapított „Az év ifjú könyvtárosa” címet és a vele járó elismerést a vándorgyűlésen adta át a kuratórium elnöke. Az MKE alelnökén keresztül képviselteti magát a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros szerkesztőbizottságában.

8. Gazdálkodás. Az egyesület működését biztosító anyagi források

Az egyesület céljai megvalósításához az alábbi pénzügyi források álltak rendelkezésre.

A tervezhető bevételekhez sorolhatók az egyéni és testületi tagok által fizetett tagdíjak és költségvetési támogatások.

A tagdíjak a költségvetés bevételi ágának 11,4 százalékát tették ki 2003-ban. Bár ez az arány a 2002. évhez képest (10 százalék) javulást mutat, összességében a tagdíjbevételek kis mértékben (152 000,- Ft-tal) az előző évi alatt maradt. A 2001-ben

megfogalmazott tagdíjreform pénzügyi kihatását a tagszervezetek gazdálkodásában szükséges ellenőrizni, elemezni, és ennek eredményét a tagdíjfizetési rendszer tervezett módosításakor figyelembe venni.

A költségvetés bevételi oldalának gerincét a NKÖM-höz és az OM-hez benyújtott pályázatok révén kapott támogatások képezték. Ezek a bevételek biztosították 2003-ban is az MKE költségvetési stabilitását, és tették lehetővé az egyesület alapvető céljainak teljesítését azzal együtt is, hogy ezek összege a szigorúbb költségvetési politika már érzékelhető következményeként elmaradt a 2002. évitől. A második félévi gazdálkodásban okozott átmeneti fizetési gondokat az a helyzet, hogy a 2003. június 30-án elnyert NKÖM támogatás (3 750 000,- Ft) a számlára csak november 21-én érkezett be, a kötelezettségek pedig az év korábbi szakaszaiban folyamatosan keletkeztek. A korábbi évekhez képest jelentéktelen bevételi forrásnak számított a Miniszterelnöki Hivatalhoz benyújtott pályázaton nyert támogatás. A Nemzeti Civil Alapprogram törvény megalkotásával a pályázati rendszer ebben a szférában a 2004. évre teljesen átalakult.

A támogatási jellegű forrásokat egészítették ki a nem tervezhető bevételek. Ezek közül az első helyen említendő (súlyuknál, jelentőségükönél fogva) az NKA-hoz benyújtott pályázatok révén megszerzett támogatások, amelyek a központi, illetve tagszervezeti rendezvények kiadásait fedezték. A 2003. évben szép eredményt ért el a szervezet: az NKA tavaszi és őszi pályázatain összesen 15 pályázata nyert. Az őszi pályázaton elnyert összegek kiutalása azonban csak a 2004. évben történt meg, így az pénzügyileg a 2004. évet fogja érinteni. A 2003 őszen a Fővárosi Önkormányzat Civil Szervezetek és Társadalmi Kapcsolatok Bizottságától pályázaton elnyert működési támogatás ugyancsak a 2004. pénzügyi évben realizálódik.

Az SZJA 1 százalékaiból 2003-ban befolyt bevétel felhasználásáról a Tanáccsal történő konzultáció után dönt majd az Elnökség.

Az MKE gazdálkodási rendjének korszerűsítése érdekében részben adminisztratív, részben a gazdálkodási tevékenységet érintő változások történtek. Adminisztratív változást jelent a könyvelés gépesítése: a hagyományos főkönyvi nyilvántartás helyett november 1-jétől számítógépes program segíti a munkát. Természetesen a rendszerbe visszamenőleg a teljes 2003. év pénzügyi adatai bekerültek, így az naprakész, és sokféle visszakeresési szempont szerint felhasználható.

A megkezdett reformot folytatva a szigorúbb és fegyelmezettebb gazdálkodási rend kialakításához áttekinthetővé kell tenni – a tagszervezeteket is magába foglalóan – az MKE egészének pénzügyi helyzetét, gazdálkodását. Ehhez a 2003. gazdasági év lezárása után az elnökség a tagszervezetektől is egységesen kéri be a legalapvetőbb gazdálkodási adataikat.

A forrásbővítést a pályázati lehetőségek fokozottabb kihasználásával kívánja az egyesület eredményesebbé tenni: a működéshez és a megrendezendő programokhoz a központi költségvetési és önkormányzati forrásokon kívül uniós és egyéb források igénybevétele szükséges.

Bakos Klára